

the southwestern corridor of the space below the upper flight of the southwestern stairway. The two oil magazines behind the Throne Room were cleared of their covering earth; the pavement and the stucco coating of the stands holding the oil jars were cleaned, the cracks and breaks being repaired, wherever necessary for conservation. Both magazines are now open to view to visitors.

The new walls brought to light in 1961 were measured by George Papathanasopoulos and drawn out to be added to the general plan made by John Travlos. Our warmest thanks are extended to Mr. Papathanaopoulos for his help.

Miss Lang cleaned and photographed the tablettes found in 1961 and will publish them in Part II of the report on the season's work. She also cleaned and took photographs of the clay sealings as well as of many fragments of the new frescoes.

Mr. de Jong measured and drew the threshold blocks and doorways of the central building, and also drew plans and elevations of the northwestern, southeastern and southwestern stairways. Most of his time was given to the study and recording in watercolors of frescoes.

In addition to the detailed topical investigations in the central building substantial progress was made in drawing up systematic descriptions of the numerous porticoes, courts, doorways, corridors, halls, chambers and magazines and their contents. This matter will be used in the final publication of the palace. We have likewise drafted a brief guide to the whole site.

The major part of the excavation in and around the palace has now been finished, but a good deal of clearing and probing should still be done. We hope it may be possible for us to spend one or two further seasons in that work and in studying and writing on the spot in order to carry the undertaking to a proper end.

CARL W. BLEGEN

*

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΥΛΟΥ

Αί ανασκαφαί Πύλου κατά τὸ 1961 (καὶ 1962 ὡσαύτως) συνεκεντρώθησαν ἰδίως εἰς τὴν «Περαραιωλαίαν» περιοχὴν τῆς Κυπαρισσίας, λό-

γῳ τῆς ἰδιαιτέρας σπουδαιότητος αὐτῶν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως εὐρημάτων, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ ἀπόψεως τῆς Ὀμηρικῆς καὶ Προομηρικῆς τοπογραφίας. Μικρὰ μόνον ἔρευνα ἐγένετο καὶ εἰς τὴν Κουκουνάραν, τῆς ὁποίας τὰ κυριώτατα ἀποτελέσματα ἐξετέθησαν ἤδη συνοπτικῶς εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ 1960 (ΑΔ 16 (1960) Χρον. σ. 116 καὶ Πίν. 97 β-δ), ἵνα μὴ διακοπῆ ἡ συνέχεια τοῦ λόγου.

Εἰς τὸ σπουδαῖον κέντρον τῆς Περιστεριάς, (ἔ. ἀ. σ. 117) ἐγένετο προσεκτικὴ προσπάθεια ἐρεύνης τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ μεγάλου θολωτοῦ τάφου, λόγῳ τοῦ μεγάλου κινδύνου. Πράγματι, οὐ μόνον τὰ ἀπομένοντα ὄρθια τοιχώματα τῆς θόλου παρουσίαζον καὶ παρουσιάζουν μέγαν φόβον αἰφνιδίας καταρρέουσας, ἠρειπωμένα ὡς εἶναι ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ προφανῶς καὶ ὑπὸ μεγάλου σεισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπέρθυρον ἀπετέλει πρόσθετον κίνδυνον. Ὁ τάφος, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλους μεγάλους θολωτοὺς τάφους, ἔφερε τρία χωριστὰ ὑπέρθυρα. Τὸ ἐξώτατον, ἐκ πάρου λίθου καὶ μὲ πελεκητὴν πρόσοψιν (ὡς ἀσφαλῶς εἰκάζεται λόγῳ τῶν ὁμοίως εἰργασμένων παραστάδων), ἐθραύσθη, ἀνετινάχθη ἐν κυριολεξίᾳ δι' ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ἀπεκομίσθη ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ μεσαῖον, ἐκ κροκαλοπαγοῦς λίθου, κεῖται, τεθραυσμένον εἰς δύο, πρὸ τῆς προσόψεως τοῦ τάφου. Τὸ τρίτον καὶ ἐσώτατον, πελεκητὸν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης παρουσίαζον ἐνδιαφέροντα προβλήματα, ἐκεῖτο κατὰ χώραν. (Πίν. 106 α). Ἦτο ὅμως φανερὰ ἡ ρωγμὴ, ἣτις εἶχε διαιρέσει τοῦτο εἰς δύο, συγχρόνως δὲ τὸ πελώριον αὐτοῦ βάρος (σχεδὸν δύο δωδεκάδες τόννων) εἶχε διαρρήξει καὶ τὰς ἐσωτερικὰς παραστάδας τοῦ τάφου. Ἦτο φανερόν, ὅτι ἅμα τῇ ἀπομακρύνσει τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιχώσεως, θὰ κατέρρεεν ὀλόκληρον τὸ θύραμα.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία ἀπέστειλε κατ' ἀρχὰς μηχανικόν, ἐν συνεχείᾳ δὲ συνεργεῖον τῆς Ἀναστηλώσεως, ὅπερ, τῇ ἐμπειρῳ καθοδηγήσει τοῦ ἐπόπτου κ. Κολοκοτσᾶ, κατάρθωσε, παρὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν τεχνικῶν μέσων, νὰ μετακινήσῃ πρῶτον τὸ μικρότερον τεμάχιον τοῦ ὑπερθύρου καὶ ἀκολούθως νὰ ἀπωθήσῃ πρὸς τὰ ἔξω τὸ μείζον τεμάχιον, ὅπερ οὕτως ἐπεκάθισεν ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῖχου τῆς προσόψεως (Πίν. 106 β).

Κατέστη οὕτω δυνατόν, νὰ σκαφῆ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς θόλου ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ στομίου. Ὡς ἀνεμένετο, παρέστη ἀνάγκη ἀποσυνθέσεως τῶν λίθων τῶν παραστάδων, οἱ ὅποιοι, ἀριθμούμενοι ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἀναστηλώσεως ἀπετίθεντο ἐντὸς τοῦ δρόμου, ἵνα βραδύτερον ἀνακτισθῶσιν εἰς τὰς οἰκείας θέσεις.

Ἄκολουθος ἡ ἀνασκαφὴ προεχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς θόλου, ἣς ἀνεσκάφη τὸ ἡμισυ περίπου. Ἡ κάθετος τομὴ παρουσίαζε τὴν ἐξῆς εἰκόνα: Ἡ ἀνωτάτη ἐπιχώσις, ἥτις ὑψοῦτο εἰσέτι τυμβοειδῶς ὑπὲρ τὸν τάφον, παρ' ὄλην τὴν βύθισιν τῆς θόλου, ἀποτελεῖτο ἐκ χωμάτων τοῦ περίξ χώρου. Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ γεγονός, ὅτι περιεῖχε ΜΕ ἀμαυρόχρωμον καὶ ΥΕ I/II κεραμεικὴν ὁμοῦ μετὰ εὐρημάτων, τὰ ὅποια σαφῶς ἐδείκνυον ὅτι προέρχονται ἐκ κατοικημένων χώρων. Ἰδίως πρὸς τὸ Ἄνατ. πλευρὸν τῆς θόλου ἀνεκαλύφθη ἡ ὀνομασθεῖσα Ἀνατολικὴ Οἰκία, ἥτις κατεστράφη διὰ τὰ ἀνοιχθῆ ἐκεῖ τὸ κοῖλον τῆς θόλου. Ἀπέμειναν, παρ' ὅλα ταῦτα, ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ δωμάτια τῆς οἰκίας, καθὼς καὶ μικροὶ κιβωτόσχημοι τάφοι νηπίων ὑπὸ τὰ δάπεδα. Τὰ εὐρήματα καὶ ἡ κεραμεικὴ ἐκ τῆς οἰκίας ταύτης εἶναι πλήρως ἀνάλογα πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἐπιχώσεως τῆς θόλου (Πί ν. 107 α - γ, 108 α, β).

Μετὰ τὸ στρώμα τοῦ ἐπὶ τῆς θόλου χώματος ἠκολούθει τὸ παχὺ στρώμα τῶν λίθων τῆς συμπεσοῦσης θόλου (Πί ν. 108 γ), ἀνάμεικτον μετὰ χωμάτων, τὰ ὅποια εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὰ μεταξὺ τῶν λίθων κενά. Τέλος, ἠκολούθει τὸ κατώτατον στρώμα, ἐκ χώματος μετὰ πολὺ ὀλίγων λίθων κατ' ἀρχάς, εἶτα δέ, πλησίον τοῦ δαπέδου τῆς θόλου, σχεδὸν καθαρὸν λίθων. Τὸ στρώμα τοῦτο πλησίον μὲν τῆς θύρας ἔφθανεν εἰς ὕψος μέχρις 1.50 μ., ἐνθ' εἰς τὸ ἀπέναντι σημεῖον τῆς εἰσόδου, ἦτοι εἰς τὸν μυχὸν τῆς θόλου, μόλις ἔφθανε τὰ 20 ἐκ. εἰς ὕψος. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι, ὅταν ἡ θόλος κατέπεσεν, ὑπῆρχεν ἤδη ἡ ἀνωτέρω ἐπιχώσις, σχηματισθεῖσα βαθμηδὸν ἀνά τοὺς αἰῶνας. Τὸ ἄνω μέρος τῆς ἐπιχώσεως ταύτης ἐκαλύπτετο ὑπὸ μελανοῦ στρώματος ἐκ θυσῶν, μετ' ἀφθόνων τεμαχίων ἐκ χονδρῶν κεράμων καὶ ὀστέων θυσιασθέντων ζώων (προβάτων ἢ αἰγῶν κυριώτατα). Τὰ αὐτὰ εὐρήματα ὑπῆρχον καὶ καθ' ὅλον τὸ πάχος τῆς ἐπιχώσεως, ἀλλὰ βαθύτερον αἱ κέραμοι ἐσπάνιζον καὶ ἀφθονώτερα ἐγίνοντο τὰ ὄστρακα μελαμβασθῶν ἀγγείων Ἑλληνικῆς καὶ πρὸ παντὸς Ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς (Πί ν. 109 α). Τὰ Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς εὐρήματα ἦσαν πολὺ ὀλίγα: ὄστρακα ἐξ ἐκλεκτῶν ἀγγείων Μυκηναϊκῆς I/II ἐποχῆς, ψήγματα καὶ φυλλάρια χρυσοῦ ἀραιά, ὀλίγα ψήφοι ἐξ ἡμιπολυτίμων λίθων καὶ τεμάχιον ἀγγείου ἐκ στεατίτου. Οὕτως ἐγένετο φανερόν, ὅτι ὁ τάφος ἐσυχνάζετο κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐποχὴν, οὐσης προσιτῆς εἰσέτι τῆς θόλου διὰ τῆς τετοιχιωμένης θύρας, ἥτις ἔφερον ἔνομιμα ἄνω, ἀρκετὸν ἵνα εἰσέρχωνται ἄνθρωποι, καὶ ὅτι θυσίαι προσεφέροντο εἰς τοὺς Μυκηναϊκοὺς νεκροὺς, ὧν ὁμοῦ οὐδ' ἴχνος πλέον ὑπῆρχε.

Μόνον τεμάχιον ἀνθρωπίνης κνήμης εὐρέθη, τὸ ὅποιον εἶναι πιθανῶς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἔδειξε προσέτι τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι τὰ τοιχώματα τοῦ στομίου τῆς θόλου, τὰ ὅποια σύγκεινται ἐκ ψευδοισοδόμου τοιχοποιίας οὐχὶ λίαν ἐπιμελοῦς, ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ λευκοῦ κονιάματος. Τοῦτο διετηρεῖτο εἰς πολλὰ μέρη, ἰδίως κατὰ τοὺς ἀρμούς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν λίθων. Ἐπομένως ὀλόκληρον τὸ στόμιον τῆς θόλου, ὕψους ἄνω τῶν 5 μέτρων καὶ βάθους περίπου ἴσου, ἦτο κεκοιναμένον. Τὸ πελώριον δὲ τοῦτο στόμιον ἔφερε στερεὸν καὶ ὠραῖον τοῖχον εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα, τὸ δὲ λοιπὸν μέρος ἦτο πεπληρωμένον χωμάτων καὶ λίθων. Μόνον τὸ ἀνάτατον μέρος τῆς ἐπιχώσεως ταύτης ἔδειξεν ὄστρακα καὶ κεράμους Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Τὸ ὑπόλοιπον εἶχε παραμείνει ἀδιατάρακτον ἀπὸ τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου.

Τῆς θόλου ἐσκάφη περίπου τὸ ἡμισυ. Δὲν παρουσιάσθη ἴχνος κονιάματος εἰς τοὺς τοίχους αὐτῆς. Τὸ δάπεδον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ φυσικοῦ κροκαλοπαγοῦς βράχου, ἐπιμελῶς ὀριζοντιωθέντος καὶ λειανθέντος.

Περὶ τὰ 80 μ. πρὸς τὰ ΝΔ τοῦ τάφου τούτου (I) εὐρέθη κατὰ τὰς δοκιμὰς ἕτερος θολωτὸς τάφος, ὁ τ. 2. Εἰς καὶ μόνος λίθος ἐξεῖχε τοῦ δάφους, κακῶς διεβεβρωμένος καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ὕνιου, ἀλλ' ἦτο πῶρος. Ὁ καθαρισμὸς τοῦ λίθου ἔδειξεν, ὅτι οὗτος ἦτο οὐχὶ εἰς τὴν θέσιν του, δὲν ἦτο δὲ καὶ μέγας, ἀλλ' ἦτο τεθραυσμένος ἐκ μείζονος συνόλου. Εἶναι πιθανόν, χωρὶς νὰ εἶναι καὶ βέβαιον, ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ τάφου. Ἡ θόλος τοῦ τάφου τούτου ἀνεφάνη εὐθὺς ὡς ἀπεμακρύνθησαν τὰ πρῶτα ἐπιφανειακὰ χρώματα τοῦ ἀγροῦ (Πί ν. 109 β). Τὸ στόμιον καὶ ὁ δρόμος κεῖνται πρὸς τὸ Ν. μέρος. Ἐγένετο ἀμέσως μικρὰ δοκιμὴ καὶ ἐδείχθη, ὅτι τὸ δάπεδον τοῦ δρόμου (ὄντος τετοιχισμένου μέχρι μήκους 3 μ. Πί ν. 109 γ) καὶ τὸ δάπεδον τῆς θόλου εὐρίσκοντο εἰς βάθος 3 μέτρων ἀκριβῶς ὑπὲρ τὸ ἔδαφος. Κατὰ τὴν δοκιμὴν, ἥτις μικρὸν μόνον μέρος τῆς θόλου πλησίον τῆς θύρας ἀπεχωμάτωσεν, ἐγένοντο φανερά τὰ ἐξῆς:

Ὁ νέος οὗτος θολωτὸς τάφος, οὗ ἡ θύρα εὐρέθη τετοιχιωμένη (Πί ν. 110 α), ὀλίγον μόνον ὑπολείπεται εἰς μέγεθος τοῦ τάφου 1, (ἔχοντος διάμετρον τῆς θόλου 12.10 μ. κατὰ τὰς γενομένας μετρήσεις, αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ δὲν δύνανται ἀκόμη νὰ ἀξιῶσασιν ἀπόλυτον ἀκρίβειαν). Ὑπολογίζεται, ὅτι καὶ τῆς θόλου τοῦ τάφου 2 ἡ διάμετρος θὰ ὑπολείπεται κατὰ ἓν μόνον μέτρον. Ἡ τοιχοδομία ὁμοῦ εἶναι ἀμελεστέρα καὶ οὐδαμοῦ πα-

ρουσιάζονται πελεκητοί πῶροι. Ἡ γενική ἐντύπωσις εἶναι, ὅτι ὁ τάφος 2 εἶναι κατά τι προγενέστερος τοῦ μείζονος ἀδελφοῦ. Δεξιά τῶ εἰσερχομένου εἰς τὴν θόλον παρουσιάσθη χθαμαλὸν ὀρθογώνιον κατασκευάσμα ἐξ ἀργῶν λίθων, ἴσως εἶδος βάθρου ἢ βωμοῦ (Πίν. 110 β, γ). Ὁ τάφος 2 φαίνεται νὰ εἶναι καὶ οὕτως τελείως σεσυλημένος, διότι πλὴν ἀσημάντων ἀντικειμένων (ὧν μεταξὺ ἄφθονα φυλλάρια χρυσοῦ) δὲν ἀπέδωκε τίποτε, οὐδὲ κἄν κεραμεικὴν. Ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζει ἴχνη τῆς λατρείας τῶν νεκρῶν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ὡς συμβαίνει εἰς τὸν τάφον 1. Ἀσήμαντα ἴχνη Ἑλληνικῆς κεραμεικῆς καὶ τεμάχια κεράμων ἀνεφάνησαν εἰς τὰ ὑψηλά στρώματα τῆς θόλου, κατὰ τὸ ἀνασκαφῆν μικρὸν τμήμα, ἀλλ' ἔπαυσαν μετὰ τὸ πρῶτον μέτρον βάθους καὶ τὰ ὑπόλοιπα τμήματα τῆς ἐπιχώσεως ἦσαν καθαρὰ.

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

*

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

ΜΕΘΩΝΗ

Κατὰ βραχεῖαν περιοδεῖαν μου εἰς Μεθώνην¹ μου ἐδόθη εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς δύο ἐνδιαφέροντα μνημεῖα — ἐν λαξευτὸν κοιμητήριον καὶ ἐρείπια ἐκκλησίας φερόμενα ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἁγιολέος » — γνωστὰ μὲν καὶ τὰ δύο εἰς τοὺς παλαιότερους, ἀλλὰ μὴ τυχόντα προσοχῆς μέχρι τοῦδε.

α. Λαξευτὸν Κοιμητήριον (Ἁγιος Ὀνούφριος)

Περὶ τοῦ κοιμητηρίου ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μου, διὰ τοῦ συναδέλφου κ. Ν. Γιαλούρη, ὁ

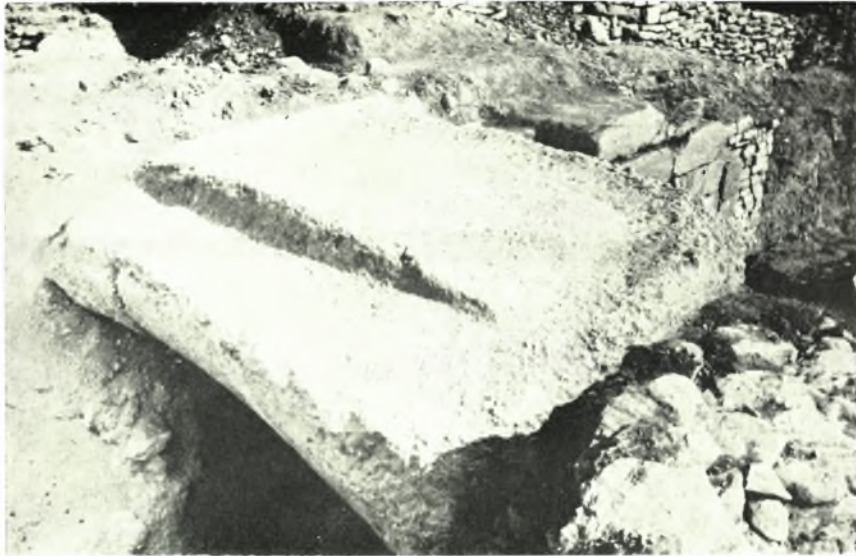
1. Περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ φρουρίου τῆς Μεθώνης βλ. Kevin Andrews, Castles of the Morea, Princeton N. Jers. 1953, 58 κέ. Τῆς ἐντὸς τοῦ φρουρίου βασιλικῆς κάτοψις ἐν *Expédition Scientifique de Morée*, I (τόμος πινάκων), Paris 1831, 12 καὶ 13 πίν. 14 I καὶ Fr. Gerke ἐν *Der Peloponnes. Landschaft. Geschichte, Kunststätten*, Athen 1944, 224 εἰκ. 7. Περὶ τῆς χρονολογίας — εἰς μεσοβυζαντινοὺς χρόνους; — ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ τοιχοδομία ἐξ ἀργολιθοδομῆς μετὰ διαδοχικῶν στρώσεων ἐκ μιᾶς σειρᾶς πλίνθων εἰς ἀπόστασιν ± 0,50 μ. ἀπ' ἀλλήλων. Αἱ στρώσεις τῶν πλίνθων δὲν εἶναι πολὺ κανονικαὶ οὔτε ἀμέσως ἀντιληπτᾶ· ἡ παρουσία τῶν ὄμως εἶναι αἰσθητῆ. Ἀποφεύγω τὰς συγκρίσεις πρὸς συναγωγὴν θετικωτέρων χρονολογικῶν συμπερασμάτων, ἐπειδὴ εἰς τὴν ληφθεῖσαν φωτογραφίαν — ἐξωτερικὸν τοῦ ἐν μέρῳ καὶ εἰς μικρὸν ὕψος σωζομένου βορείου τοίχου — αἱ ἰδιομορφίαι τῆς τοιχοδομίας δὲν φαίνονται σαφῶς, ἔνεκα τῶν ὑπολειμμάτων ἀσβέστου ἐκ μεταγενεστέρων ἐπιχρισμάτων. Αἱ ἀντηρίδες καὶ τὰ δευκόρυφα παράθυρα (*Expédition* ἔ. ἀ. Πίν. 14 II) πιθανῶς ὀφείλονται εἰς ἐπεμβάσεις κατὰ τὴν πρῶτην βενετοκρατίαν.

φοιτητῆς τῆς ἀρχαιολογίας κ. Ἁγγ. Χωρέμης, ἀποστειλάς φωτογραφίαν. Εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν περίπου δύο χιλιόμετρων βορείως τῆς Μεθώνης, εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τῆς ἀνατολικῆς κλιτύος τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὑψουμένου ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ Μεθώνης - Πύλου, ἀπέναντι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Βασιλείου τῆς περιφερείας Ἀγάκι (τὸ -). Εἰς τοὺς κατοίκους εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἁγιος Ὀνούφριος, χρησιμοποιεῖται δὲ σήμερον ὡς ποιμνιοστάσιον.

Περὶ τοῦ μνημείου τούτου ὑπάρχουν μέχρι τοῦδε ἀπλάϊ μνεῖαι ἢ συντομώταται περιγραφαί², διέφυγε δὲ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν. Εἶναι λαξευμένον ἐντὸς τοῦ βράχου, συνισταμένου ἐξ ἐθρύπτου παρολίθου, ἀποτελεῖται δ' ἐν ὄλῳ ἐξ ἐξ θαλάμων περικλείει δ' ἀφ' ἐνὸς ἀρκοσόλια, ἀνοίγόμενα εἰς τὰς παρεῖας τῶν θαλάμων καὶ ἀφ' ἐτέρου λακκοειδεῖς τάφους, ἔσκαμμένους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Τοῦ πρώτου ἐκ τῶν θαλάμων τοῦ κοιμητηρίου ὅστις ὑπεῖχε καὶ θέσιν προθαλάμου, ἡ στέγη ἔχει καταπέσει, παρατηροῦνται δὲ εἰς τὴν περιοχὴν του μόνον οἱ ἐπὶ τοῦ δαπέδου του ἔσκαμμένοι τάφοι. Ἀκολουθῶς πρὸς Ν. ἀνοίγεται εἰς θάλαμος, ὅστις φαίνεται νὰ εἶναι ὁ νεώτερος καὶ νὰ μὴ ἐχρησιμοποιήθη — τουλάχιστον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του δὲν εἶναι ἐμφανεῖς τάφοι. Πρὸς τὸ βάθος καὶ πρὸς Β. ἀνοίγονται εἰς θάλαμος περικλείων μόνον τρεῖς ἐπιγείους τάφους καὶ ἔχων εἰς τὰς πλευράς του ἔδρανα· κατόπιν εἰς θάλαμος περικλείων πέντε ἀρκοσόλια καὶ περίπου δέκα ἐπιγείους τάφους, πέμπτος θάλαμος περικλείων τρία ἀρκοσόλια (ἐκ τούτων τὸ ἐν εἶναι κατεστραμμένον) καὶ πέντε ἐπιγείους τάφους, ἐφωδιασμένους δὲ καὶ δι' ἐδράνων (Πίν. 111 α) καὶ τέλος ἕκτος θάλαμος (Πίν. 111 β) περικλείων πέντε ἀρκοσόλια καὶ δέκα ἐπιγείους τάφους. Εἰς τὸ ὕψος γενέσεως τῶν τόξων τῶν ἀρκοσολίων ἀνοίγονται μικραὶ κόγχαι πρὸς ἐναπόθεσιν λύχνων. Τὰ τοιχώματα ἐκαλύπτοντο ἀρχικῶς διὰ τοιχογραφιῶν, ἐλάχιστα ὅμως καὶ ἀσήμαντα λείψανά των μόλις εἶναι αἰσθητὰ. Ἡ ὄροφή τῶν θαλάμων εἶναι ὀριζόντια. Τὰ ἀρκοσόλια ἔχουν τὴν μορφήν σχετικῶν ὑψηλῶν τυφλῶν τόξων, σκέπουν δὲ μόνον τάφους μονοσώμους. Ἀτυχῶς ἀρκετοὶ ἐκ τῶν τάφων τῶν

2. W. M. Leake, *Travels in the Morea*, I, London 1830, 429, *Expéd. Scient. de la Morée* 9 καὶ (τόμος κειμένου) Paris 1836, 107 κέ., F. Aldenhoven, *Itinéraire descriptif de l' Attique et du Peloponnèse*, Athenes 1841, 164, Ernst Curtius, *Peloponnesos*, II, Götia 1852, 170, M. Niebuhr *Tod*, ἐν *JHS* XXV (1905) 35.

Μεσσηνία. Περιστεριά. Θ. Τ. 1: α. Ἄνωφλιον ἐκ ΒΔ. μετὰ τὸν καθαρισμὸν, β. Ὁ τάφος Ι μετὰ τὴν μετατόπισιν τοῦ ἀνωφλίου. Ὅρατὴ ἡ κατωτάτη σειρὰ τειχίσεως τοῦ στομίου

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Μεσσηνία. Περιστεριά: Ἄνατολ. Οἰκία: α. ἐκ ΒΔ., β. Τάφος νηπίων, γ. Σκύφος ἐντὸς πίθου
ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Μεσσηνία. Περιστεριά: α-β. Ύαυρόχρομος κεραμεική καί κύπελλον ΥΕ Ι έκ τής Ἐνατολ. Οἰκίας,
γ. Θ. Τ. Ι. Δυτ. ἡμισυ έκ Β.

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Μεσσηνία. Περιστεριά: α. Θ. Τ. 1. ΥΕ 1 και έλληνικά όστρακα, β-γ. Θ. Τ. 2. Άνατολ. ήμισυ θόλου
και ή δεξιά παρειά του δρόμου

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

Μεσσηνία. Περιστέρια: Θ. Τ. 2: α. Θύρα τάφου εκ Β. β. Ό τάφος εκ Δ. γ. «Βιμός» έντός τής θόλου

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ